

KORRELAT MED DETERMINATIV SYFTNING

MAY REINIKAINEN

INNEHÅLL

1	KORRELATET TILL RELATIVSATSER	30
11	Determinativt <u>den</u> i substantivisk användning	30
111	Vad	31
112	<u>Där</u> , <u>dit</u> , <u>därifrån</u> el. <u>varifrån</u>	31
12	Determinativt <u>den</u> i adjektivisk användning	32
121	Relativsatser inledda av <u>som</u> , <u>vilken</u> , <u>där</u> , <u>dit</u>	33
1211	Bestämd form av korrelat till nödvändig relativsats...	34
1212	Ämnesord och abstrakter	36
1213	Obestämd form i betydelsen 'en sådan'	37
122	Nödvändiga relativsatser som kan inledas av <u>då</u> eller <u>stå</u> utan bisatsinledande partikel	37
13	Mängduttryck som bestämning till determinativpronomen i substantivisk o. adjektivisk användning	38
14	Korrelatets plats i satsen	39
2	ATT-SATSER OCH INDIREKTA FRÅGESATSER MED ELLER UTAN KORRELAT	39
21	Determinativpronomet <u>den</u> i substantivisk användning	39
211	Att-satser	40
212	Indirekta frågesatser	42
22	Determinativpronomet <u>den</u> i adjektivisk användning framför att-satser	43
3	KORRELATET TILL ATT + INFINITIV	44
31	Determinativpronomet <u>den</u> i substantivisk användning	44
32	Abstrakta korrelat bestämda av <u>att</u> + infinitiv	45
321	Obestämd form	45
322	Bestämd form	46
4	DETERMINATIVT <u>DEN</u> SOM KORRELAT TILL PREPOSITIONSFRASER	47
5	VAL AV BISAT SINLEDANDE PARTIKEL EFTER OLIKA SLAG AV TIDSUTTRYCK SOM KORRELAT	48
51	<u>jolloin</u> = <u>kun</u> = <u>vid vilken tid</u> , <u>vid vilken tidpunkt</u>	48
52	<u>jolloin</u> = <u>i vilket fall</u> , <u>i vilket sammanhang</u>	50

KORRELAT MED DETERMINATIV SYFTNING

I nedanstående framställning behandlas korrelatet i svenskan i sådana fall då det står determinativt, framtåsyftande, framför bisatser (relativsatser, att-satser, komparativa och temporala bisatser), framför infinitiver och framför prepositionsfraser. Även indirekta frågesatser utan korrelat tas upp i fall där en motsvarande finsk frågesats föregås av ett substantiviskt se. Intresset fokuseras på bruket av determinativpronomet den i korrelatet samt på bruket av obestämd respektive bestämd form av korrelatet. Det sista avsnittet ägnas valet av bisatsinledande partikel efter olika typer av korrelat. Huvudsyftet är att ta upp företeelser som vållar svårigheter för finskspråkiga.

1 Korrelatet till relativsatser

Man skiljer i svenskan mellan nödvändiga eller restriktiva och icke-nödvändiga eller parentetiska relativsatser. Med en icke-nödvändig relativsats menar man en relativsats utan vilken betydelsen av föregående huvud- eller bisats inte blir klar. En parentetisk relativsats däremot utgör bara ett extra tillägg i meningen och är inte en förutsättning för förståelsen av den framförstående satsen.

I korrelatet till en nödvändig relativsats används det determinativa, tryckstarka pronomenet den, det, de, dem, genitiv singularis dens (jfr demonstrativpronomenets genitivform dess), genitiv pluralis deras. Se dock 1211 punkt 1. I korrelatet till en parentetisk relativsats ingår aldrig det determinativa den.

Determinativt den framför en nödvändig relativsats kan stå antingen substantiviskt, dvs ensamt, eller adjektiviskt, dvs framför ett följande substantiv.

11 Determinativt den i substantivisk användning

Då det determinativa den står substantiviskt framför en nödvändig relativsats, innehåller den motsvarande finska satsen pronomenet se. Den plurala objektsformen dem brukas både som objekt och efter preposition. Numera kan i ledigare stil också subjektsformen de nyttjas i båda de sistnämnda fallen. Kommatecken sätts inte ut före som i förbindelserna den som, det som etc.

2: Uttrycken siellä, missä sinne, minne sieltä, mistä motsvaras aldrig av 'där, var etc.

Det måste finnas arbetstillfällan där arbetskraften finns.

Työtilaisuuksia on oltava siellä, missä työvoimakin on.

Vi har sänt brevet dit vi skulle sända det.

Olemme lähettäneet kirjeen sinne, minne meidän pitikin se lähettää.

Jag kommer inte därifrån/varifrån du tror att jag kommer.

En tule sieltä, mistä luulet minun tulevan.

12 Determinativt den i adjektivisk användning

<u>den filial som</u>	-	nödvändig relativsats, särskilt i skriftspråk (då står här som
<u>den gång (då)</u>		relativ konjunktion)
<u>guld som; flit som</u>	-	nödvändig relativsats i generell betydelse 'guld i allmänhet', 'flit i allmänhet'
<u>guld, som; flit, som</u>	-	parentetisk relativsats i generell betydelse
<u>det guld som; den flit som</u>	-	nödvändig relativsats, då det är fråga om bestämd mängd
<u>filialen, som</u>	-	parentetisk relativsats i alla stilarter
<u>filialen som; den gången (då)</u>	-	nödvändig relativsats i ledig stil, särskilt talspråk
<u>guldet, som; fliten, som</u>	-	parentetisk relativsats utom i generell betydelse
<u>guldet som; fliten som</u>	-	nödvändig relativsats i ledig stil, särskilt talspråk, utom i generell betydelse

<u>guld el. guldet, som;</u>	-	som subjekt framför parentetisk relativsats i generell betydelse
<u>flit el. fliten, som</u>		

121 Relativsätser inledda av som, vilken, där, dit

(just) den filial (som) - filialen, som (förresten)

Huvudregel

Då ett substantiv utgör korrelat till en följande nödvändig relativsats är huvudregeln, att substantivet står i obestämd form föregånget av determinativpronomenet den. Om substantivet har adjektivattribut, har detta bestämd form: den skånska filial som. Också här är det fråga om det tryckstarka determinativpronomenet den, inte om bestämda fristående artikeln den. Då relativsatsen är parentetisk står korrelatet i bestämd form: filialen, som, den skånska filialen, som, dvs substantivet och substantivfrasen har samma form som de skulle ha också utan relativsats.

Någon gång kan det vara svårt att avgöra, om en finsk relativsats, participialkonstruktion eller ett agentparticip ska återges med en nödvändig eller parentetisk relativsats på svenska. Om relativsatsen är nödvändig, kan man i den föregående satsen tänka sig ett just fi. 'juuri': just den filial (som) med starkt betonat determinativpronomen. Om relativsatsen däremot inte är nödvändig för att förklara föregående sats, kan man i relativsatsen tänka sig ordet förresten fi. 'muuten'. I korrelatet till en finsk nödvändig relativsats har man eller kan man tänka sig pronomenet se, ifall korrelatet inte innehåller en superlativ, ett ordningstal eller ordet 'ainoa'. Detta är emellertid inte fallet i motsvarande participialkonstruktion eller agentparticip. Ifall man är osäker på vilketdera slaget av bisats det är fråga om, är det därför säkrast att vid översättning först ändra participialkonstruktionen eller agentparticipet till en finsk bisats. Kommatecken sätts i allmänhet inte ut framför eller efter nödvändiga relativsätser, medan det är vanligt att kommaterna både framför och efter parentetiska relativsätser. Strykning av relativpronomenet är möjlig bara i nödvändiga relativsätser.

Jfr { Han är anställd vid (just) den filial som ligger vid Slottsgatan (företaget har flera filialer).

{ Han är anställd vid filialen, som (förresten) ligger vid Slottsgatan (företaget har bara en filial).

Jag menar (just) det brev (som) du har skrivit.

Jfr { Han är anställd vid (just) den skånska filial där också Andersson jobbar.

{ Han är anställd vid den skånska filialen, där (förresten) också Andersson jobbar.

Jfr { Han blev förflyttad till (just) den norrländska filial dit också Svensson har fått förflyttning.

{ Han blev förflyttad till den norrländska filialen, dit (förresten) också Svensson har fått förflyttning.

Det är nu klokast att följa dens råd/den persons råd som har den längsta erfarenheten.

Vi måste också beakta deras synpunkter/de personers synpunkter som är frånvarande.

Hän on toimessa (juuri) Linnankadulla sijaitsevassa haaraliikkeessä - (juuri) siinä haaraliikkeessä, joka on Linnankadulla.

Hän on toimessa Linnankadulla sijaitsevassa haaraliikkeessä - haaraliikkeessä, joka (muuten) on Linnankadulla.

Tarkoitan kirjoittamaasi kirjettä - (juuri) sitä kirjettä jonka sinä olet kirjoittanut.

Hän on toimessa (juuri) siinä Skoonessa sijaitsevassa haaraliikkeessä, missä Anderssonkin työskentelee.

Hän on toimessa Skoonessa sijaitsevassa haaraliikkeessä, missä (muuten) Anderssonkin työskentelee.

Hänet siirrettiin (juuri) siihen Norriannissa sijaitsevaan haaraliikkeeseen, mihin Svenssonkin on siirretty.

Hänet siirrettiin Norriannissa sijaitsevaan haaraliikkeeseen, minne (muuten) Svenssonkin on siirretty.

Nyt on viisainta noudattaa sen neuvon/sen henkilön neuvon, jolla on pisin kokemus.

Meidän on otettava huomioon myös niitten näkökohdat/niitten henkilöitten näkökohdat, jotka ovat pois-sa.

1211 Bestämd form av korrelatet till nödvändig relativsats

I följande två fall står korrelatet också till en nödvändig relativsats i bestämd form.

1. Då korrelatet innehåller ett particip som adjektivattribut vilket i sin tur har framförställda bestämmingar, står korrelatet i bestämd form oberoende av om relativsatsen är nödvändig eller inte. Bestämningen kan vara agentadverbial eller annat adverbial. Den bestämda formen kan möjligen förklaras så, att bestämningen till participet ger nominalfrasen så bestämd betydelse, att NP måste stå i bestämd form t.o.m. framför en nödvändig relativsats. Den, det, de i korrelatet är här obetonad artikel, inte det betonade determinativpronomenet.

Det av styrelsen fattade beslutet som offentliggjordes i går kommer inte att bli populärt.

Se hallituksen tekemä päätös, joka julkistettiin eilen, ei tule saavuttamaan suosiota.

De den 5 maj beställda AS-apparaterna som anlände i går är sjöskadade.

Ne toukokuun 5 päivänä tilatut AS-kojeet, jotka saapuivat eilen, ovat merivahingoittuneet.

2. I talspråket och det närlstående stilarter står korrelatet ofta i bestämd form utan determinativpronomen också då relativsatsen är nödvändig. I och med att talspråket i dag över huvud taget håller på att få allt större inflytande över skriftspråket blir det allt vanligare med bestämd form av substantivet även framför nödvändiga relativsätser.

Jfr { Den artikel (som) det nu är fråga om är något dyrare (sakprosa).
Artikeln som du håller i handen är något dyrare (ledig stil).

Nyt kyseessä oleva artikkeli on hieman kalliimpi.

Artikkeli, jota pidät kädessäsi, on hieman kalliimpi.

Han är den avgjort bästa reklamchef(en) som har varit anställd hos oss.

Hän on ehdottomasti paras mainospäällikkö, joka on ollut palveluksessa.

Ni är den första kund(en) som är missnöjd med kvaliteten.

Olette ensimmäinen asiakas joka on tyytymätön laatuun.

Notsjö glasbruk är det enda företag(et) i Finland som tillverkar den här modellen.

Nuutajärven lasitehdas on ainoa yritys Suomessa joka valmistaa tätä mallia.

Om missförstånd kan uppstå, bör givetvis obestämd form nyttjas framför nödvändiga relativsätser. Betydelseskilnaden 'en del' - 'alla' bör hållas isär.

Jfr { Här avses de EG-länder som stöder förslaget (en del).
Här avses EG-länderna, som stöder förslaget. (alla)

Tässä tarkoitetaan niitä EC-maita, jotka tukevat ehdotusta.

Tässä tarkoitetaan EC-maita, jotka tukevat ehdotusta.

Jfr { Särskilt är exporten viktig för de finländska metallindustri-företag som inte kan öka sin marknadsandel i Finland (en del).
Särskilt är exporten viktig för de finländska metallindustri-företagen, som (förresten) inte

Erityisesti vienti on tärkeä niille suomalaisille metalliteollisuuden yrityksille, jotka eivät pysty lisäämään markkinaosuuttaan Suomessa. Erityisesti vienti on tärkeä suomalaisille metalliteollisuuden yrityksille, jotka (muuten) eivät pysty

kan öka sin marknadsandel i Finland (alla).

lisäämään markkinaosuuttaan Suomessa.

1212 Ämnesord och abstrakter

guld som - det guld som - guldets som
flit som - den flit som - fliten som

3. Konstruktionen guldets som kan inte ens i ledig stil användas framför en relativsats då vi menar 'guld i allmänhet'.

Ämnesord och icke-räkningsbara abstrakter i allmän, generell, betydelse har vanligtvis artikellös, obestämd form i svenskan. Ex. Vi behöver guld i vår tillverkning. Samma regel gäller dessa substantiv då de står i generell betydelse framför både nödvändiga och icke-nödvändiga relativsatser. Ex. Guld som inte blandas upp med hårdare metaller: är ofta för mjukt. Jag vet att du föredrar guld, som ju är rätt dyrt. En rätt vanlig felkälla är emellertid bestämd form: ⁺Guldets, som ... Man bör komma ihåg att det ju inte heller är möjligt att i generell betydelse ha bestämd form av konkreta substantiv eller räkningsbara abstrakter framför nödvändiga relativsatser. Det heter En bil (vilken som helst) som kostar så mycket är säkert pålitlig, inte ⁺Bilen, som.

Det guld som anger en bestämd mängd och i den betydelsen kan man i ledig stil också ha bestämd form: Guldets, som. Den sistnämnda konstruktionen bör också användas framför parentetiska relativsatser.

Jfr	{
Guld som inte blandas upp med hårdare metaller är ofta för mjukt.
Det <u>guld/Guldets</u> som det här fatet är gjort av, är 24 karat. <u>Guldets</u> , som alltså är rätt mjukt, kommer från Sydafrika. Vi föredrar <u>guld, som</u> inte rostar. | Kulta, jota ei sekoiteta kovempiin metalleihin, on usein liian pehmeää.

Kulta, josta tämä vati on tehty, on 24 karaattista.
Kulta, joka siis on melko pehmeätä, tulee Etelä-Afrikasta.
Pidämme parempana kulta, joka ei ruostu. |
| Jfr | {
Mjölken som inte förvaras svalt, surnar lätt.
Den <u>mjölken/Mjölken</u> som står ute i kylrummet har kommit alldeles nyss, men den som står inne i affären kom redan i morse. <u>Mjölken, som</u> (förristen) står i kylrummet, har just kommit. | Maito, jota ei säilytetä viileässä paikassa, happanee helposti. Kylmiössä oleva maito tuli aivan äsken, mutta myymälässä oleva maito tuli jo aamulla.

Maito, joka (muuten) on kylmiössä, tuli juuri. |

- Jfr Flit som kombineras med sparsamhet kan leda till imponerande resultat. Den flit/Fliten som han har lagt i dagen på senaste tiden är imponerande. Fliten, som har överraskat oss totalt, har hållit honom vid skrivbordet en hel månad.
- Jfr Ät inte sallad som har odlats i trakten. Man har hittat bly i den sallad/salladen som vi köpte i går. Salladen, som jag gick till laboratoriet med, såg färsk ut.
- Jfr Ull som blandas ihop med konstfiber ger ett starkare garn. Den ull/Ullen som vi nu har fått från Australien är mycket högklassig. Ullen, som förresten kom i går, ska genast sändas till fabriken.
- Säästäväisyyteen yhdistyvällä ahkeruudella voidaan saavuttaa vaikuttavia tuloksia. Hänen viime aikoina osoittamansa ahkeruus on valtava. Ahkeruus, joka on yllättänyt meidät täysin, on pitänyt hänet kirjoituspöydän ääressä kokonaisen kuukauden.
- Älkää syökö paikkakunnalla viljeltyä salaattia. On löydetty lyijyä eilen ostamastamme salaatista. Salaatti, jonka vein laboratorioon, näytti tuoreelta.
- Villa, johon sekoitetaan keinokuitua, antaa vahvemman langan. Australiasta nyt saamamme villa on hyvin korkealuokkaista. Villa, joka muuten tuli eilen, on heti lähetettävä tehtaalle.

Då ett ämnesord eller ett icke-räkningsbart abstrakt substantiv i generell betydelse står som subjekt framför en icke-nödvändig relativsats, kan det ha både bestämd och obestämd form, vilket ju också är fallet i meningar utan relativsats: Flit/Fliten räcker tyvärr inte för denna uppgift.

Guld/Guldet, som har det kemiska tecknet Au, uppträder i naturen rent eller i legeringar med silver, koppar eller platina.

Kulta, jonka kemiallinen merkki on Au, esiintyy luonnossa pelkkänä tai hopean, kuparin tai platinan kanssa lejeerautuneena.

Flit/Fliten, som visserligen är en stor dygd, räcker tyvärr inte för denna uppgift.

Ahkeruus, joka tosin on suuri hyve, ei valitettavasti yksin riitä tähän tehtävään.

1213 Obestämd form i betydelsen 'en sådan'

Då korrelatet har betydelsen 'en sådan' + substantiv är bara konstruktion med determinativpronomen möjlig.

Den kvinnan är inte född som inte inte vill ha det här smycket.

Sitä naista ei ole syntynyt joka ei halua tätä korua.

122 Nödvändiga relativsatsar som kan inledas av då eller stå utan bisatsinledande partikel

den dag (då) - den dagen (då)

En relativ bisats inledd av ett då som kan strykas är nödvändig. Då korrelerat innehåller ett substantiv, står detta enligt huvudregeln i obestämd form föregånget av det determinativa den: den tid (då). I ledigare stilarter är den + bestämd form dock mycket vanlig: den gången (då). Observera, att determinativpronomenet inte utelämnas i korrelerat till temporal satser ens då substantivet står i bestämd form (jfr den dagen (då) - artikeln som).

Han fick ett armbandsur den dag(en) (då) han blev student.

Hän sai rannekellon sinä päivänä, jolloin pääsi ylioppilaaksi.

Försändelsen anlände den eftermiddag(en) (då) jag hade ledigt.

Lähetys saapui sinä iltapäivänä, jolloin minulla oli vapaata.

Minns du de (underbara) somrar(nä) (då) vi var tillsammans i Lappland?

Muistatko (ne ihanat) kesät, jolloin olimme yhdessä Lapissa?

Systemet infördes det år(et) (då) jag var tjänstledig.

Järjestelmä otettiin käyttöön sinä vuonna, jolloin olin virkavapaana.

Jag glömmar aldrig den gång(en) (då) jag hade glömt nycklarna hemma.

En koskaan unohta sitä kertaa, kun olin unohtanut avaimet kotiin.

Det var på den tid(en) (då) vi inte hade dator.

Se oli sitä aikaa, jolloin meillä ei ollut tietokonetta.

Det hände vid det tillfälle(t) (då) vi hade besök från Norge.

Se tapahtui siinä tilaisuudessa, jolloin meillä oli norjalaisia käymässä.

13. Mängduttryck som bestämning till determinativpronomen i substantivisk och adjektivisk användning

4: I finska motsvarigheter till uttryck sådana som många (sådana) som, brukas det demonstrativa se, vilket inte får översättas med den.

Determinativpronomenet den kan inte ta framförställda mängduttryck som bestämning. Efter sådana kvantifikatorer som antal, många, flera, ett flertal, åtskilliga, en hel del, några, få, ett fåtal, litet, ingen, inte alls används sådan, inte den. Detta gäller determinativpronomenet både i substantivisk och adjektivisk användning. Det är att märka att en del av motsvarande finska kvantifikatorer kan bestämma både se och sellinen 'sådan'.

Det finns många (sådana) som ogillar projektet.

On paljon niitä, jotka eivät pidä projektista.

Antalet (sådana) företag som har de erforderliga tekniska resurserna är inte stort.

Niitten yritysten lukumäärä, joilla on tarvittavat tekniset resurssit, ei ole suuri.

14 Korrelatets plats i satsen.

Ett framåtsyftande, determinativt korrelat placeras i allmänhet omedelbart före relativsatsen. Det är dock inte alltid möjligt. Också i den sats som innehåller korrelatet måste råda en naturlig ordningsföljd mellan de olika satsdelarna.

Det här är den enda artikel(n) på hela utställningen som inträtterar mig.

Tämä on koko näyttelyn ainoa minua kiinnostava artikkeli.

Den apparat är inte uppfunnen som hon skulle vara nöjd med.

Sitä kojetta ei ole keksittykään johon hän olisi tyytyväinen.

2 Att-satser och indirekta frågsatser med eller utan korrelat

21 Determinativpronomet den i substantivisk användning

Det är en markant skillnad mellan svenskans och finskans användning av substantiviskt determinativpronomen som korrelat framför att-satser respektive että-satser samt framför indirekta frågesatser. I svenskan är det sällsynt framför att-satser och förekommer inte alls framför indirekta frågesatser. I finskan är se däremot mycket frekvent framför både että-satser och indirekta frågesatser. Denna skillnad i bruket av pronomen beror möjligen på att finskan är ett syntetiskt språk som i stor utsträckning nyttjar kasusformer för att markera syntaktiska funktioner. Svenskan igen är ett analytiskt språk som använder prepositioner i samma syfte. Bruket av ett substantiviskt se framför että-satser och indirekta frågesatser är tydligen ett utslag av detta behov i finskan att kasusböja. Då man inte kan kasusböja hela satsen, sätter man in pronomenet se som ett formord vilket går att böja i kasusformer. Det har skett en generalisering så att man brukar se också där kasusböjning inte är nödvändig.

211 Att-satser

5: Det i finskan så vanliga determinativa se i substantivisk användning framför että-satser motsvaras sällan av den framför en svensk att-sats. Det är säkrast att utelägna pronomenet i svenskan.

Huvudregel

I substantivisk användning är determinativpronomenet den framför att-satser sällsynt i svenskan. T.ex. i nedanstående meningar vore ett den störande.

Svårigheten är att vi inte kan förutsäga den framtida ekonomiska utvecklingen.

Det största problemet är att vi f n saknar för ändamålet utbildad personal.

Detta betyder inte, att vi inte snabbt kan skaffa experter.

Att kostnaderna stiger är inte vårt fel.

Då bisatsen styrs av preposition, kan determinativpronomenet den aldrig användas. Kommatecken sätts inte ut mellan preposition och följande bisats.

Trots att kvaliteten är sämre är priset högre.
Orsaken till att sändningen är försenad är vår.

Vi ska sörja för att varorna kommer fram i tid nästa gång.

Jag är övertygad om att han kommer.

Vaikeus on siinä, ettemme pysty ennakoimaan tulevaa taloudellista kehitystä.

Suurimpana ongelmana on se, että meillä ei tällä hetkellä ole tähän tarkoitukseen koulutettua henkilökuntaa.

Tämä ei tarkoita sitä, ettemmekö pystyisi nopeasti hankkimaan asiantuntijoita.

Se että kustannukset nousevat ei ole meidän syyhme.

Huolimatta siitä että laatu on huonompi, hinta on korkeampi.
Syy siihen, että lähetys myöhästyi, on meidän.

Huolehdimme siitä, että tavarat saapuvat ajoissa ensi kerralla.

Olen vakuuttunut siitä, että hän tulee.

Determinativt den framför att-satser används närmast i tryckstarkt ställning förutsatt att pronomenet inte kommer att föregås av en preposition som styr att-satsen (se ovan).

Tryckstarkt är ett determinativt den framför allt i satser med en prepositionsfras som innehåller ett pluralt substantiv som den hänför sig till.

Man tänker sig ett underförstått substantiv efter den: Bland nackdelarna må nämnas den (nackdelen), att... Detta den kan stå som subjekt, objekt eller predikativ i satsen.

Bland nackdelarna må nämnas (den), att emballagekostnaderna blir rätt höga.

Haitoista mainittakoon se, että päällyksen aiheuttamat kustannukset tulevat melko suuriksi.

Av fördelarna vill jag främst främhålla (den), att inpackningen går snabbt.

Eduista haluan etenkin korostaa sitä, että pakkaaminen käy nopeasti.

Av skälen till min resa är det viktigaste (det), att jag vill bättra på mina språkkunskaper.

Matkani syistä tärkein on se, että haluan kohentaa kielitaitoani.

I andra än ovannämnda fall används den framför att-satser företrädesvis i ledigt talspråk. För talaren fungerar determinativpronomenet som ett utfyllnadsord som medger en andhämtningspaus, under vilken han hinner tänka ut, hur slutet av meningen ska formuleras.

Jag vill bara säga (det), att priset nog är för högt.

Haluan vain sanoa (sen), että hinta kyllä on liian korkea.

Också i vårdat skriftspråk kan man någon sällsynt gång i satser utan prepositionsfras av ovan behandlade typ nyttja ett sådant tryckstarkt den framför en att-sats. Satsen innehåller då ett substantiv som den syftar på. Här nedan följer några exempel med alternativt utelämnat eller utsatt den. Finskan har i motsvarande ställning vanligtvis se, någon gång niin som också kan utelämnas.

Saken är helt enkelt (den), att vi saknar resurser.

Asia on yksinkertaisesti niin, että meiltä puuttuu resursseja.

Fördelen är (den) att varan skyddas för fukt.

Etuna on se, että tavara suojataan kosteudelta.

Skälet till dröjsmålet är (det), att det har brutit ut en vild strejk på vår produktionsavdelning.

Syynä viivästykseseen on se, että tuotanto-osastollamme on puhjennut korpilakko.

SOM OM-sats

Näyttää siltä, että = Det ser ut som om

6: Näyttää siltä + konditional että-sats motsvaras inte av konstruktion med att-sats i svenskan.

Lägg märke till att svenskan har en som om -sats, då anföringsverbet i huvudsatsen är se ut, förefalla, verka el. dyl i sådana fall där finskan har konditional että-sats föregången av se.

Det ser ut som om/ Det förefaller som om/ Det verkar som om vi hade kommit över vägdälen.

Näyttää siltä, että olisimme ohittaneet aallonpohjan.

Då finskan har indikativ i että-satsen, kan man på svenska ha att + infinitiv, men utan motsvarighet till se.

Det ser ut att bli regn.

Näyttää siltä, että alkaa sataa.

212 Indirekta frågesatser

7: Finskans se framför indirekta frågesatser saknar motsvarighet i svenskan.

Determinativpronomenet den förekommer inte alls i substantivisk användning framför indirekta frågesatser. Det i finskan så vanliga se i denna ställning får alltså inte översättas till svenska.

Det största problemet är hur vi ska klara leveranserna.

Suurimpana ongelmana on se, miten selviytyisimme toimituksista.

Det största frågetecknet är om han någonsin kommer tillbaka.

Suurin kysymysmerkki on se, tuleeko hän koskaan takaisin.

Vi önskar upplysningar om vart partiet ska sändas.

Haluamme tietoja siitä, mihin erä on lähetettävä.

De fasta kostnaderna påverkas av om företaget säljer mycket eller litet.

Kiinteät kustannukset ovat riippuvaisia siitä, myykö yritys paljon vai vähän.

Vi bifogar en ritning, för att Ni ska få en uppfattning om hur apparaten fungerar.

Liitämme ohien piirustuksen, jotta saisitte käsityksen siitä, miten koje toimii.

Rabatten är beroende av hur mycket Ni beställer.

Alennus on riippuvainen siitä, miten paljon Te tilaatte.

Min inställning till saken beror på hurdana metoder man kommer att tillämpa.

Suhtautumiseni asiaan riippuu siitä, millaisia menetelmiä tullaan soveltamaan.

22 Determinativpronomenet den i adjektivisk användning framför att-satser

Huvudregel

Det adjektiviska determinativpronomenet den är vanligt som korrelat till en att-sats. Substantivet står normalt i bestämd form. Finskan har härvid ofta utsatt se, i synnerhet om korrelatet är tryckstarkt samt i vissa idiom.

Jag är av den åsikten att affären är fördelaktig.

Olen sitä mieltä, että kauppa on edullinen.

Jag har den uppfattningen, att saken är bradskande.

Minulla on se käsitys, että asia on kiireellinen.

Den här förpackningen har den fördelen, att den är lätt.

Tällä pakkauksella on se etu, että se on kevyt.

Man har kommit till det resultatet att projektet är för dyrt.

On päädytty tulokseen, että projekti on liian kallis.

Korrelatet till en att-sats innehåller dock inte alltid determinativpronomen. I vissa satser skulle ett determinativt den göra korrelatet o naturligt tryckstarkt. I sådana fall behövs i allmänhet inte pronomen heller i finskan.

Han understödde förslaget att området skulle utvidgas.

Hän kannatti ehdotusta että aluetta laajennettaisiin.

Hon framförde åsikten (tanken, förhoppningen) att vi skulle träffas oftare.

Hän esitti mielipiteen (ajatuksen, toivomuksen), että tapaisimme useammin.

Konstruktion med bestämd form utan determinativpronomen förefaller att vara på frammarsch i svenskan. Man finner i moderna texter flera exempel på utelämnat pronomen också i fall där man tidigare satte ut den. Detta har möjligen något att göra med den för modern svenska allmänna tendensen att förkorta. I nedanstående satser går det t ex bra att lämna bort pronomenet:

Jag har (det) intrycket att han inte är intresserad.

Minulla on se käsitys, ettei hän ole kiinnostunut.

Hon gjorde det med (den) motiveringen att det var det billigaste alternativet.

Hän teki sen esittäen perustelunaan, että se oli halvin vaihtoehto.

De fall då ett substantiv står determinativt i obestämd form framför en att-sats är så få, att de kan betraktas som undantag. I en del av exemplen saknas determinativpronomen framför det artikellösa substantivet.

av <u>den art(en)</u> att	sitä laatua että
i <u>det fall</u> att (inte +i så fall att)	siinä tapauksessa että
för el i <u>den händelse</u> att	siltä varalta että
med (<u>den</u>) <u>påföljd(en)</u> att	sillä seurauksella että
av <u>det slag</u> att	sitä laatua että
på <u>det villkor(et)</u> att	sillä ehdolla että
under <u>förutsättning</u> att	sillä edellytyksellä että

Lägg vidare märke till följande uttryck med preposition också före att:

på <u>grund av</u> att	siitä syystä että
i <u>hopp om</u> att	siinä toivossa että

3 Korrelatet till att + infinitiv

31 Determinativpronomenet den i substantivisk användning

Substantivisk användning av determinativt den framför syntagmet att + infinitiv är sällsynt och förekommer endast i stelt skriftspråk. I ledigare stil nyttjas att-sats. Finskan saknar motsvarande konstruktion.

Bland alla goda egenskaper har hon också <u>den</u> att vara underhållande.	Hänen hyvin ominaisuuksiinsa kuuluu myös kyky huvittaa toisia.
---	--

Ibland kan den antingen sättas ut eller utelämnas. Konstruktion utan den är att föredra.

Hon har inga andra aspirationer än (<u>den</u>) att vara alla till lags.	Hänellä ei ole muita pyrkimyksiä kuin olla kaikkien mieliksi.
--	---

32 Abstrakta korrelerat bestämda av att + infinitiv

Då syntagmet att + infinitiv står attributivt till ett abstrakt substantiv, räkningsbart eller icke-räkningsbart, står substantivet i obestämd eller bestämd form.

321 Obestämd form

Ett abstrakt substantiv bestämt av en infinitivfras står i artikellös form då infinitiven anger vad substantivets betydelseinnehåll inriktas på. Det gäller sådana substantiv som tillfälle, möjlighet, rätt, tid, mod, lust, råd fi. 'vara', anledning, orsak, avsikt, vilja, förmåga, förstånd, vett fi. 'järki', intresse m.fl. Den artikellösa formen betecknar en företeelse (egenskap, tillstånd, förlopp) helt allmänt utan avgränsning i tid eller rum. Också i en motsvarande sats utan den attributiva infinitiven har man obestämd form: Jag har inte tid att komma - Jag har inte tid. Man tänker sig inte något underförstått adjektivattribut framför substantivet. Jfr nedan punkt 322. Det är närmast fråga om idiomatiska uttryck med verb som betyder ha, äga, få, sakna som finita verb: ha rätt att, sakna förmåga att m.fl.

Vi var i tillfälle att se utställningen.

Jag har inte tillfälle (möjlighet, anledning, rätt, tid, mod, lust) att komma.

Han saknar förmåga (intresse) att göra det.

Hon hade inte vett (förstånd) att gå hem.

Vi fick aldrig tid att reda upp missförstånden.

Jag har inte råd att resa.

Meillä oli tilaisuus nähdä näyttely.

Minulla ei ole tilaisuutta (mahdollisuutta, syytä, oikeutta, aikaa, rohkeutta, halua) tulla.

Häneltä puuttuu kykyä (mielenkiintoa) tehdä se.

Hänellä ei ollut järkeä mennä kotiin.

Emme koskaan saaneet aikaa selvittää väärinkäsitystä.

Minulla ei ole varaa matkustaa.

Då ett specificerande adjektivattribut bestämmer substantivet används i allmänhet bestämd form.

Jfr { Han har möjlighet att resa till Afrika.

{ Han har den sällsynta möjligheten att resa till Afrika.

Hänellä on mahdollisuus matkustaa Afrikkaan.

Hänellä on harvinainen mahdollisuus matkustaa Afrikkaan.

Jfr { Han saknar vilja att göra det.
{ Han saknar den goda viljan att
göra det.

Häneltä puuttuu tahtoa tehdä se.
Häneltä puuttuu hyvä tahto tehdä se.

322 Bestämd form

Då infinitivfrasen är definierande, dvs då den utvecklar innehållet i det styrande substantivet, står substantivet oftast i bestämd form utan framförställt determinativt den. Sådana substantiv är nöjet, glädjen, tillfället, möjligheten, rätten, (o)turen, idén, äran, principen, plikten, rådet, seden, löftet, förhoppningen, varningen m.fl. Den bestämda formen gör det abstrakta begreppet mer avgränsat. Substantivet är emfatiskt och får betydelsen av speciellt slag. Man tänker sig spontant ett underförstått, specificerande adjektivattribut framför substantivet, t. ex. den stora glädjen, det unika tillfället o. dyl.

Då substantivet anger en egenskap har konstruktionen ha + bestämd form av substantivet + att + infinitiv betydelsen vara så + adjektiv + att-sats:
Vi har ambitionen att ta emot alla de anmälda = Vi är så ambitiösa att vi försöker ta emot alla de anmälda.

Vi har glädjen att offerera Er följande varor.

Meillä on ilo tarjota Teille seuraavat tavarat.

Han utnyttjade inte tillfället (möjligheten, rätten) att se sig omkring.

Hän ei käyttänyt hyväkseen tilaisuutta (mahdollisuutta, oikeutta) katsoa ympärilleen.

De hade vänligheten (fräckheten) att föreslå ett sammanträffande.

He olivat niin ystävällisiä (hävyttömiä), että ehdottivat tapaamista.

Hon hade oturen att komma försent.

Huonoksi onnekseen hän myöhästyi.

Han kom på (den strålände) idén (tanken) att grunda ett företag.

Hän sai (loistavan) idean (ajatuksen) perustaa yritys.

Vi har äran att se direktör Wallenberg här i kväll.

Meillä on kunnia nähdä johtaja Wallenberg täällä tänä iltana.

Jag gav honom rådet att sluta röka.

Annoin hänelle neuvon lopettaa tupakointi.

Hon brydde sig inte om varningen att stanna vid vägskalet.

Hän ei välittänyt varoituksesta pysähtyä tienhaarassa.

Ibland kan man alternativt sätta ut eller utelämma ett determinativt den framför substantivet.

Vi har gjort oss (den) mödan
att fylla i blanketten.

Olemme vaivautuneet täyttämään lomakkeen.

Jag har gjort mig (det) besväret
att packa in presenten.

Olen vaivautunut pakkaamaan lahjan.

I några idiom måste determinativt den utsättas:

Vi har den äran att gratulera.

Onnittelemme.

Gör oss (Unna oss) den glädjen
att komma hem till oss.

Suo meille ilo tulla meille kotiin.

Kunde du göra mig den tjänsten
att gå med paketet till posten.

Tekisitkö minulle sen palveluksen että veisit paketin postiin.

4 Determinativt den som korrelerat till prepositionsfraser

Som korrelerat till en följande prepositionsfras står determinativpronomenet den bara substantiviskt. Konstruktionen representerar stelt skriftspråk och saknar motsvarighet i finskan.

Bland anmärkningsvärda kursstegringar under veckan må nämnas den i Marimekko.

Viikon aikana tapahtuneista huomionarvoisista kurssinouisista mainittakoon Marimekon kurssinousu.

Datorn av andra generationen är bättre än den första, och den av tredje generationen är bättre än den av den andra.

Toisen sukupolven tietokone on parempi kuin ensimmäisen, ja kolmannen sukupolven tietokone on parempi kuin toisen.

Deltagarna från Danmark och Norge var få i jämförelse med de(m) från Sverige.

Tanskasta ja Norjasta tulevat osanottajat olivat harvakuksia verrattuna Ruotsin osanottajiin.

Sveriges export till så gamla och betydelsefulla marknader som de(m) i Latinamerika och Afrika har på senaste tiden utvecklats ogynnsamt.

Ruotsin vienti niin vanhoille ja merkittäville markkinoille kuin latinalaisen Amerikan ja Afrikan markkinoille on viime aikoina kehittynyt epäedullisesti.

5. Val av bisatsinledande partikel efter olika slag av tidsuttryck som korrelerat

Svenska motsvarigheter till jolloin, kun

8: De svenska ekvivalenterna till jolloin, kun är inte alltid då eller när. Lagg märke till när man ska använda som och varvid. Då har vidare distribution än när.

51 JOLLOIN = kun = vid vilken tid, vid vilken tidpunkt

De finska partiklarna jolloin, kun i betydelsorna 'jona aikana', 'jona hetkenä' = 'vid vilken tid', 'vid vilken tidpunkt' motsvaras i svenskan i inledarfältet av då, när eller som. Valet av partikel beror på hur det framförställda tidsuttrycket som korrelerat ser ut. Ibland kan den bisatsinledande partikeln saknas i svenskan.

1. Då eller \emptyset

Om det framförställda korrelerat innehåller determinativpronomenet den + substantiv, inleds den nödvändiga bisatsen helst med det relativa adverbet då, även om när och t.o.m. som ibland kan tänkas i vardaglig stil. Orsaken till att man föredrar då beror möjligen på allitterationen den - då. Jfr även där, dit, därifrån som inledare av relativa bisatser. Det är dock också mycket vanligt att stryka den bisatsinledande partikeln (se ovan 122).

Han fick ett armbandsur den
dag(en) (då) han blev student.

Hän sai rannekellon sinä päivänä,
jolloin pääsi ylioppilaaksi.

2. Som eller \emptyset

Bisatsen inleds med den komparativa konjunktionen som, om korrelerat innehåller pronomenet samma eller detsamma. Det heter vidare samtidigt som, (just) som, bäst (som) 'juuri kun'.¹ I en del av dessa fall spelar möjligtvis allitterationen en roll vid val av konjunktion. Då samma ingår i korrelerat kan konjunktionen utelämnas.

Han fick ett armbandsur samma
dag (som) han blev student.

Hän sai rannekellon samana päivänä,
kun hän pääsi ylioppilaaksi.

¹ Jag tar inte här upp sådana fall med som = 'kun' där korrelerat inte är ett tidsuttryck t ex speciellt som, särskilt som, i synnerhet som. Här behandlas inte heller sådana exempel med korrelerat + som, där finskan i motsvarande fall har kuin, t. ex. så snart (som) 'niin pian kuin'.

I detsamma (som) jag öppnade dörren ringde telefonen.

Siinä samassa kun aukaisin oven, puhelin soi.

Jag lovar ringa med detsamma (som) jag får veta något.

Lupaam soittaa heti kun saan tietää jotakin.

Just som/Som jag skulle öppna fönstret, ringde det på dörren.

Juuri kun olin avaamassa ikkunaa, ovikello soi.

Bäst (som) jag höll på med att skriva brevet, kom telexet.

Juuri kun olin kirjoittamassa kirjettä, telekssanoma tuli.

Vidare brukas som då korrelatet innehåller en nominalfras med ett ordningstal, sista eller enda som attribut. Denna nominalfras står som predikativ med demonstrativpronomenet det, detta eller det här som subjekt.² Det är också möjligt att stryka som i dessa fall.

Detta är första gången (som) hon är i USA.

Tämä on ensimmäinen kerta kun hän on USA:ssa.

Det är redan andra veckan (som) han är i Oslo.

Hän on jo toista viikkoa Oslossa.

Jag hoppas att det här är sista (enda) gången (som) något sådant inträffar.

Toivon, että tämä on viimeinen (ainoa) kerta, kun tällaista tapahtuu.

3. Då, när

Vid andra korrelat än de i punkterna 1-2 upptagna samt då korrelat saknas används både konjunktionerna då och när för 'jolloin', 'kun'.

Det är härvid inte möjligt att stryka konjunktionen.

Vi gör våra inköp på hösten, då/när priserna är fördelaktigast.

Teemme ostoksemme syksyllä, kun hinnat ovat edullisimmat.

Hör på, då/när jag talar.

Kuuntele, kun puhun.

silloin, kun

= ensamt då eller när

sitten, kun

² Denna konstruktion bör inte förväxlas med utbrytning, där endast det kan stå som subjekt. Ex. Det är i dag (som) han kommer. Jämför vidare med meningar där korrelatet inte står som predikativ. Ex. Hon var inte hemma första gången (då)/(som) jag ringde.

9: Observerera att man aldrig kan säga 'då, när.

Hon intresserade sig för politik redan då/när hon bodde i Borgå.

Hän oli kiinnostunut politiikasta jo silloin, kun hän asui Porvoossa.

Jag meddelar då/när jag har kommit till Åbo.

Ilmoitan sitten, kun olen tullut Turkuun.

52 JOLLOIN = i vilket fall, i vilket sammanhang

Då jolloin betyder 'jossa tapauksessa', 'jonka yhteydessä' = 'i vilket fall', 'i vilket sammanhang', motsvaras det av varvid i svenskan. Hela satsen är då korrelat. I denna betydelse kan 'jolloin' inte ersättas av 'kun'.

Vi har gått igenom dokumenten, varvid vi har kunnat konstatera följande.

Olemme käyneet läpi asiakirjat, jolloin olemme todenneet seuraavaa.